

Заклик до мораторію на міждержавне усиновлення як реагування на конфлікт в Україні¹

Міждержавне усиновлення не слід починати під час або відразу після надзвичайної ситуації.² Відповідно до призупинення українським урядом міждержавного усиновлення³ ми закликаємо держави прийому, міжнародні організації й гуманітарні установи застосувати гармонізований підхід і закликати до мораторію на міждержавне усиновлення дітей із України.

Під час надзвичайних ситуацій, як-от конфлікт, загальноприйнятий принцип зобов'язань держав відповідно до міжнародного права полягає в тому, що всиновлення не є відповідним реагуванням щодо дітей без супроводу й розлучених із родиною. Дітей, відокремлених від батьків під час гуманітарної надзвичайної ситуації, не можна вважати сиротами. Доки долю батьків або інших близьких родичів дитини не буде перевірено, кожна відокремлену дитину слід уважати такою, хто все ще має живих родичів або законних опікунів, а тому не потребує всиновлення. Необхідно докласти всіх зусиль, щоби за можливості возз'єднати дітей зі своїми сім'ями, коли це можливо, якщо це відповідає їхнім найкращим інтересам.⁴ Сюди входять діти, які жили в закладах опіки за місцем проживання, коли криза посилилася, багато з яких є дітьми з інвалідністю. Це відображено в Політиці УВКБ ООН щодо всиновлення дітей-біженців.⁵

Міждержавне усиновлення слід розглядати лише після того, як усі зусилля з відстеження й возз'єднання сім'ї було вичерпано та було розглянуто стабільні рішення в межах країни, включно з турботою про родину, виховання в прийомній сім'ї та національним усиновленням відповідно до принципу субсидіарності.⁶ У надзвичайних ситуаціях може бути дуже важко або

---

¹ Цю заяву розроблено із доробками підгрупи з піклування в межах робочої групи UASC, спільно очолюваної платформою [Transforming Children's Care Global Collaborative Platform](#)

² Відповідно до рекомендацій Постійного бюро НСН (16 березня 2022 р.): <https://assets.hcch.net/docs/0f9c08e9-75d0-4497-8ca0-12c595aa6845.pdf>

³ Заява уряду України: <https://www.unicef.org/ukraine/en/stories/help-unaccompanied-child-during-war-in-Ukraine> [доступ 11 квітня 2022 р.] також згадується у заяві ЮНІСЕФ, оновленій 24 березня: <https://www.unicef.org/ukraine/en/stories/help-unaccompanied-child-during-war-in-Ukraine>

⁴ *Rights of the child: realizing the rights of the child and family reunification.* OHCHR | HRC | 49th regular session of the Human Rights Council: Resolutions, decisions and President's statements - <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/regular-sessions/session49/res-dec-stat>

⁵ Верховний комісар ООН у справах біженців (УВКБ ООН), *Політика УВКБ ООН щодо всиновлення*, 22 серпня 1995 р., доступна за адресою: <https://www.refworld.org/docid/42f9c3714.html> [станом на 11 квітня 2022 р.]

⁶ The principle of subsidiarity according to the Hague Convention on Intercountry Adoption is that "States Party to the Convention recognise that a child should be raised by his or her birth family or extended family whenever possible. If that is

й неможливо, забезпечити дотримання міжнародних стандартів і запобіжних заходів відповідно до Гаазької конвенції про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення 1993 року й Конвенції про права дитини. Незважаючи на те що Україна не є стороною Конвенції про усиновлення 1993 року, усім державам прийому слід застосовувати стандарти й засоби захисту Конвенції при співпраці з Україною.

Згідно зі світовою статистикою Міжнародної соціальної служби (ISS), наданою державами на Гаазькій конференції з міжнародного приватного права (HCCH), Україна сприяла другому за обсягом міждержавному усиновленню у 2020 році.⁷ У мирний час слід розглядати можливість міждержавного усиновлення дитини лише з найкращих інтересів дитини, цілковито поважаючи права дитини. Це означає визначити, чи підходить дитині усиновлення,⁸ дитину проконсультували й добре поінформували відповідно до її потенціалу розвитку; усі підходящі варіанти розміщення в країні були розглянуті й вичерпані відповідно до принципу субсидіарності, імовірні прийомні батьки (мати чи батько) мають право на усиновлення відповідної дитини; є згода осіб, які мають право представляти дитину, включно з тим, що згода матері надається тільки після народження дитини, а інформацію про особу дитини та її батьків збережено. Такі міркування можуть бути особливо складними для держав, як Україна, які не є сторонами Конвенції про усиновлення 1993 року.

Конфлікт створює сприятливе середовище для незаконних практик, зокрема через порушення нагляду. Діти, розлучені з родиною, і без супроводу дуже вразливі до торгівлі людьми й експлуатації, зокрема й до незаконних практик щодо усиновлення. Тривала криза заважає виключенню у процесі усиновлення ролі отримання комерційної або кримінальної вигоди, шахрайства, торгівлі дітьми, обману батьків під час народження. В Керівних принципах ООН щодо альтернативного догляду за дітьми зазначається, що дітей у надзвичайних ситуаціях не слід для альтернативного догляду переміщувати в іншу країну, окрім їхнього звичайного місця проживання, за винятком вагомих причин стосовно здоров'я, медичних питань або безпеки. Якщо дитину необхідно перемістити, вона повинна залишатися якомога ближче до свого дому, супроводжуватися одним із батьків або піклувальником і мати чіткий план повернення.^{9 10}

---

not possible or practicable, other forms of permanent family care in the country of origin should be considered. Only after due consideration has been given to national solutions should intercountry adoption be considered". *The Implementation and Operation of the 1993 Hague Intercountry Adoption Convention: Guide to Good Practice* (Bristol, U.K.: Family Law, 2008), p. 29, Hague Conference on Private International Law, assets.hcch.net/docs/bb168262-1696-4e7f-acf3-fbbd85504af6.pdf

⁷ The latest available data reports 277 intercountry adoptions facilitated by Ukraine in 2020. International Social Service (December 2021) Monthly Review No. 257

⁸ Establishing whether a child is adoptable, or eligible for adoption, States must go through the legal process of determining if a child has a birth family that is willing or able to care for him/her. This includes supporting the birth family to care for the child, family tracing and reunification if children are separated from their caregivers and verifying who has legal guardianship of the child.

⁹ UN Guidelines for the Alternative Care of Children (2010). <https://digitallibrary.un.org/record/673583?ln=en> (see paras 146,160,166)

¹⁰ З повним дотриманням принципу невидворення для біженців.

Унаслідок переміщення дітей до сусідніх країн необхідно вжити відповідних заходів щодо ідентифікації та реєстрації, а також забезпечити відповідні умови для альтернативного догляду згідно з Керівними принципами ООН щодо альтернативного догляду за дітьми та Конвенцією про права дитини.¹¹ Конфлікт не слід використовувати як обґрунтування для прискорення міждержавного усиновлення або для обходу чи ігнорування міжнародно прийнятої структури. Це однаково стосується процедур усиновлення, що тривали до конфлікту.

---

¹¹ Convention on the Rights of the Child (Articles 20 and 22), Committee on the Rights of the Child, General Comment 6 (2005) [para 31 (ii)].s

Організації-підписанти

